

BERTIE VAN DER MEIJ

PERSPEKTIV PA LYDIA

När Gun-Britt Sundström i en bakgrundsnotis till sin bok *För Lydia* (1973) (BLM, 1972, 213) skriver att Hjalmar Söderbergs Lydia i *Den allvarsamma leken* (1912) framstår som en sorts femme fatale, anknyter hon bl.a. till den belysning av Lydias person som Bure Holmbäck framställer i sin avhandling *Det lekfulla allvaret* (se spec. kap. III:4).

"Sfinxen", "la femme fatale", som litterär gestalt har en del överdrivna, stundom fantastiska drag, som enligt Holmbäck kan återföras till den romantiska litterära traditionen. Han noterar dock dessutom förekomsten av vissa återkommande, mera allmänna inslag i bilden av "les femmes fatales", sådana drag som inte inskränker sig till romantikens litterära ideal :

/-/ vanligen är älskaren yngre än manslukerskan, hon är den initiativtagande, hon har ett gåtfullt och för männen svårbegripligt väsen, ofta med inslag av grymhet; och ofta innebär mötet med henne en katastrof för älskaren - hon är bokstavligen livsfarlig. Ett vanligt yttre drag är blekheten. (151)

Holmbäck konstaterar att (Gertrud och) Lydia representerar en ny kvinnotyp i Söderbergs författarskap : den kvinna som har nått fram till självständighet och frihet i kärleken, utan hänsyn till vad den etablerade moralen kräver, och utan skuldskänsla. Denna självständighet når Lydia fram till genom att hon utvecklar sig från oskuldskraftig flicka (typ "kvinnoiblomma") över en fas som mogen, hängiven kvinna (en annan romantisk kvinnotyp) till en representant för den ödesdigra kvinnotypen, sfinxen. Holmbäck visar på vilka ställen i romanen Söderberg explicit har anknytning till den litterära traditionen. Som exempel på sådana ställen där Lydia framställs som en typ nämns : Arvids funderingar

om sin dotters framtid : "Vad skall du bli när du blir stor,... en Dagmar ..., eller en Lydia,..." (224); de tillfällen där Arvid konfronteras med namnet Lydia i tidningen (212) och i anekdoten om skalden som räddat Edvard Bäckströms älskarinna (229); samtale-
let mellan Arvid och Lydia om olycksgudinnan Ate (232); Arvids associering till Rydbergs dikt om skogsrådet (174) samt litterära allusioner till Shakespeare (228,255), Mérimée (239), Tannhäuser (Arvids reflexion om Venusberget) (256).

Dessutom pekar Holmbäck på sådana inslag i bilden av Lydia som kan återföras på de ovannämnda, mera allmänna sfinxaktiga dragen : Vad historien med Kaj Lidner beträffar är Arvid säker på att Lydia har tagit initiativet och att den förförde är yngre än hon (224); Ture Törne är betydligt yngre än Lydia; Arvid har svårt för att förstå Lydia men kan ändå inte lösgöra sig från henne; vidare har han på slutet en förmodan om att hon handlar av grymhet (256); och visserligen överlever Arvid upplevelserna med Lydia, men det gjorde inte Kaj Lidner. Till sist återfinner man hos Lydia också den fatala kvinnans blekhet.

Holmbäck slår fast att Lydia "bör uppfattas som en litterär gestalt, utformad mot den omfattande och skiftande bakgrund som denna litterära typ innebär" (150). Med rätta pekar Holmbäck på att Lydiagestalten ändå blivit något helt annat än en litterär schablon. Söderberg har gett ett psykologiskt nyanserat och individualiserat porträtt, med "rent mänskliga" sidor (Holmbäck, 155).

Till karakteristiken av Lydia bidrar motivet med den lilla blyertsteckningen med Bjørnsoncitratet som Lydia skickar till Arvid. Denna lilla papperslapp är ett uttryck för Lydias längtan bort, en längtan som slutligen utvecklar sig till en ödslig hemlöshet. Denna känsla av hemlöshet har ett samband, menar Holmbäck, med hennes karaktär : hennes "sökande väsen", hennes oförmåga att

slå sig till ro, en oförmåga som Holmbäck egendomligt nog anser vara identisk med Lydias behov av frihet och ensamhet (147).

Söderbergs enligt Holmbäck "nya kvinnotyp", den kvinna som har en fri och självständig hållning gentemot kärleken, har här satts i relation till Söderbergs gestaltning av "femme fatale"-typen. I en analys av kärleksmotivet i *Gertrud* pekar Holmbäck på att kärlekens villkor i Söderbergs diktning till en del kan återföras på Söderbergs utformning av konflikten mellan en manlig och en kvinnlig upplevelse av kärleken (kap.III:1).

Ett fortsatt kärleksförhållande till Gertrud omöjliggörs för både Kannings och Lidmans del av att de inte är i stånd att uppfylla de krav Gertrud ställer på dem. Gertrud kräver, menar Holmbäck, främst ett hänsynslöst bejakande av kärleken, en total hängivelse. För männen har kärleken däremot inte ett sådant absolut värde, de intresserar sig även för annat : politik, konst, ekonomi. Gertruds orimliga krav på de män hon älskar, samt ett drag av flyktighet hos henne, en "förmåga att snabbt mobilisera sina känslor" (Holmbäck, 125) som hon har gemensam med Lydia, gör även henne till en representant för "femme fatale"-typen.

Konflikten mellan det s.k. "verket" och kärleken i *Gertrud* återfinns, finner Holmbäck, också i *Den allvarsamma leken* i förening med ett ensamhetsbehov hos Arvid; en illustration därav är Arvids tanke :

Jag tål inte den tanken att någon går och väntar på mig. Att någon går och väntar sig något av mig. Skall jag ha den tanken ständigt över mig, då - blir det aldrig något av mig ... (103)

I en detaljanalys av romanens tredje del (kap.III:2) ger Holmbäck en översikt över de motiv som pekar fram emot Lydia eller direkt gäller henne. Dessa motiv förebådar alla det allvarliga och *ödesdigra* i hennes återkomst i Arvids liv : vigselringsmoti-

vet; Arvids intresse för Märta Brehm, ett intresse som försvinner helt sedan han återsett Lydia; temat kring svartsjuka och skilsmässa och otrohet som förs fram ända till hennes entré på Operan; hennes egen rings historia; dödslockorna vid återföreningen.

När Arvid återser Lydia efter tio år gör han först en cynisk reflexion över hennes äktenskap, sedan kommenterar han hennes skönhet, därefter känner han sig rädd. Om detta skriver Holmbäck :

Med dessa sammansatta tankar hos Arvid lyckas författaren alltså klart ge en uppfattning om den nya Lydia - och detta utan att hon ännu sagt ett ord eller utfört någon handling. Det är inom Arvid som denna nya Lydia redan anas - och att aningen är riktig skall snart nog visas. (133)

I samma avsnitt pekar han också på det faktum att Arvid efter återföreningen ser det kommande förhållandet som en krävande uppgift : att stilla Lydias oerhörda längtan, att förena den sensuella upplevelsen med en total hängivenhet.

I ett annat avsnitt (kap.III:3) behandlar Holmbäck Hjalmar Söderbergs erotiska "radikalism". Hans erotiska program innebär framför allt ett hävdande av kärlekens rätt framför äktenskapets. Begreppet kärlek rymmer emellertid åtskilliga aspekter. Förutom en naturalistisk syn på kärleken som en drift, visas att kärleken har ett religiöst färgat värde och att den har ett starkt inslag av monogami : både Martin Birck, Gabriel Lidman och Arvid Stjärnblom är "tveklöst och helhjärtat bundna vid *en* bestämd kvinna" (Holmbäck, 142).

Liksom i *Gertrud* gör Söderberg i *Den allvarsamma leken* det erotiska temat till ett huvudmotiv. Men till skillnad från situationen i dramat har synvinkeln i romanen nästan helt koncentrerats till en person : Arvid. Enligt Holmbäck innebär detta ingalunda någon ensidig analys av temat för Söderbergs del.

Det förefaller mig emellertid uppenbart, att en uppfattning som så starkt betonar Lydia som en representant för den litterära

sfinxtypen måste få konsekvenser för en analys av romanen, särskilt som den understryker polariteten mellan romanens bägge huvudpersoner. Detta framgår inte minst av den bild som Holmbäck ger av Arvid och Lydia (stycket är avsett att belysa monogamins betydelse i Söderbergs erotiska program) :

Han/Arvid/ är alltså obotligt, obevekligt bunden vid Lydia, genom tio års skilsmässa, genom fem års påfrestande dubbelliv, där hon är den självständiga, fria - i sin ensamma boning vid Johannesgatan och med sitt stränga krav på att han aldrig får komma utan kallelse - och han är hämmad av hänsyn till familj och arbete. Och hans kärlek ändras inte av besvikelserna i detta förhållande, förrän allt hopp är ute. Han håller fast vid henne med samma envisa trofasthet som Gabriel Lidman vid Gertrud. (142)

Den ganska negativa värderingen av Lydiagestalten återkommer hos flera andra kommentatorer. Så skriver Bo Bergman (166) :

Den enda form av trohet som har någon realitet för Lydia är troheten mot sig själv. Troheten mot andra är hos henne en sekundär sak, den sköljs bort med en blodvåg, och att sätta sig till motvärn lönar föga. Hon följer bara sin natur när hon ömsar älskare. Men till denna hennes sensualism, som ständigt kräver ny näring, kommer naturligtvis begäret att pröva sin makt. Hennes kärlek är en kombination av sinnenas lust och lusten att få veta, hur djupt hon kan gripa in i en mans öde.

Gunnar Brandell (320) meddelar förutom en allmän nedvärdering av romanen sin åsikt om Lydia i följande ord : " Den allvarsamma leken /-/- är historien om ett äktenskapsbrott och en flyktig kvinna av Manon Lescauts sort." Erik Hjalmar Linder (50) menar : "Romanen berättar om en känsla som tycks båda parter stor och sann, om denna känslas skiftningar och öde, om de tvås kurragummalek och om Lydias svek. Hon är en sådan som 'måste älska andra', och Arvid Stjärnblom känner en oerhörd häpnad." Denna karakteristik följs dock omedelbart av den tankvärda frågan : "Men har då inte också Lydia haft det svårt ?"

Sten Rein har i sin avhandling utförligt redogjort för verklighetsbakgrunden till både *Gertrud* och *Den allvarsamma leken* :

Hjalmar Söderbergs olyckliga kärlekshistoria med Maria von Platen. Även Holmbäck har tagit upp sambanden mellan Söderbergs egna upplevelser och dessa två verk.

I *Den allvarsamma leken* har Söderberg starkt betonat hur diktandet kan verka som en "katharsis" för diktaren - alltså även för Söderberg själv -, som en uppgörelse med en upplevd verklighet. Det är påfallande att Söderberg har tagit upp samma tema som i *Gertrud* i en bok som kom ut sex år senare : det väcker en förväntan om att diktarens syn på historien har genomgått en viss utveckling. En skillnad mellan *Gertrud* och *Den allvarsamma leken* är omedelbart iögonfallande : formen. Detta konstaterande är ingalunda banalt : formvalet har ju direkta konsekvenser för belysningen av personerna. Man får väl anta, att tillkomsten av *Gertrud* bl.a. har bestämts av Söderbergs svårigheter att förstå Maria von Platens av honom så smärtsamt upplevda handlingssätt. Han har därför riktat intresset främst mot den kvinnliga huvudpersonen. Genom att välja dramaformen har han koncentrerat händelserna och givit dem en - visserligen skenbart - objektiv belysning, vilket kan uppfattas som ett uttryck för författarens strävan att finna en förklaring till verklighetens händelser.

När han sex år senare bearbetar samma händelser i en roman, använder han en totalt motsatt berättarteknik : intresset riktar denna gång främst mot den manliga huvudpersonen, och historien återges nästan konsekvent ur hans synvinkel.

Jag kan inte dela Sundströms åsikt att Söderbergs Lydia är ett slags "femme fatale". Inte heller kan jag, som Holmbäck, uppfatta henne som en litterär sfinxgestalt, låt vara att hon från

en viss ståndpunkt sett kan te sig som en sådan.

Själva idén om den fatala kvinnan verkar att ha sitt ursprung i ett maskulint synsätt. Detta har väl även Sundström och Holmbäck insett. Det är också klart att det *finns* skildringar inom litteraturen av s.k. "femmes fatales". *Den allvarsamma leken* hör enligt min mening inte till dem. Den fatala kvinnotypen låter sig i mina ögon inte alls förena med Söderbergs kvinnotyp. Ingemar Wizelius har med rätta hävdad att Söderberg "tog avstånd inte bara från dubbelmoralen utan också från den maskulina härsklystnaden och prestigeshjukan" (*DN*, 5.4.45). Rein (44) instämmer i detta och menar att det är inställningen till kvinnan som är det mest originella i Söderbergs erotiska diktning. Viktigare än dylika uttalanden är dock ett mera ingående studium av Söderbergs berättarteknik.

Förutom på bokens första sidor och i några brev från Lydia, fasthåller Söderberg som sagt vid Arvids synvinkel. Bilden av Lydia är alltså liktydig med Arvids syn på henne. Det betyder bl.a. att anknytningen till den litterära "sfinx" traditionen till största delen sker med Arvid som förmedlare. Det är Arvid som associerar till Rydbergs dikt. Det är han som tänker på "en Lydia" evig som naturen, när han hör namnet i en anekdot, när han läser namnet i tidningen eller när han funderar på sin dotters framtid. Det är Arvid som ser sambandet mellan olycksgudinnan Ate och Lydia. Det är han som är säker på att Lydia tagit initiativet när det gäller Kaj, som misstänker henne för grymhet, som har svårt att förstå henne. Och det är han som ger uttryck åt så gott som alla litterära referenser.

Vad jag vill komma till är att denna syn på Lydia säger mer

om Arvid än om Lydia. Söderbergs val av synvinkel är ingen tillfällighet, den riktar oss på *Arvids* upplevelse av verkligheten, alltså även hans upplevelse av kärleken och Lydia.

Jag vill försöka ge en bild av Arvids kärleksuppfattning, och av två med denna i viss mån sammanhängande karaktärsdrag : hans svartsjuka och hans ärelystnad. Jag inskjuter därvid några betraktelser om Lydia som inte direkt framgår av Arvids syn på henne.

Den unge Arvid upplever kärleken på ett splittrat sätt. Han tänker : "Hon hade sagt : jag *tror* på dig. Ja, herregud, det var ju mycket bra! Mycket glädjande och bra - om det bara hade stannat vid det ... Men då hade hon sagt : jag kan *vänta*. Och det var inte bra - inte bra !...." Han vill inte binda sig än : "Nej, man måste akta sig för att bli fast. Man måste väl åtminstone leva en liten smula först" (103). Men på samma gång känner han sig våldsamt attraherad av Lydia. Han tänker så ofta på henne att han konkluderar : "detta måste visst vara *kärleken*; jag är rädd att det inte går för mindre" (104). Arvid har svårt för att handskas med denna känsla : han törs inte lita på sina egna känslor, och han har förresten inget att bjuda Lydia - giftermål är otänkbart, och "---'förföra' henne ? Han vågade inte ens tänka på att försöka det. Om det lyckades, skulle han ju mista all aktning för henne. Och om det misslyckades, skulle han mista den sista smulan av aktning för sig själv" (105). Hans kärlek för Lydia är dessutom blandad med en viss svartsjuka, t.ex. när han försöker få veta om hon inte bryr sig mer om Freutiger eller Lovén än om honom (100f), eller när han undrar om hon är en "oskyldig" flicka, något som han slutligen vågar fråga henne när de träffas på Nationalbla-

gets redaktion (131). Hans egna erotiska erfarenheter har börjat under hans gymnasietid, hos en viss fru Kravatt : "Han min- des henne med odelad tacksamhet, och han erinrade sig med blyg- selrodnad att han ännu var skyldig henne fyrtitvå kronor" (113).

Det förefaller mig som om Arvids kärleksuppfattning här är styrd av hans tids gängse borgerliga dubbelmoral. Företagsam på det erotiska området är Arvid dock inte, något som ibland kommer fram i en lakonisk kommentar : "På hemvägen fick Arvid Stjärnblom fatt i en flicka. Det vill säga, en flicka fick fatt i honom" (123). När det gäller framtidsambitioner är han mera energisk. Hans erotiska känslor blir undanträngda av hans äre- lystnad.

På ett märkligt sätt kommer hans känslor för Lydia att kon- fronteras med (och besegras av) denna ärelystnad den oktober- dag han möter Lydia och Markus Roslin på Djurgården. Hemkom- men oroar han sig över att ha sett dem tillsammans. Hans un- dran om vem "den där äldre herrn" är undanträngs emellertid av funderingar över hans egen framtid, och detta medan Lydia, den flicka han älskar, står utanför och förgäves ringer på hans dörr. När han öppnar dörren är det för sent : hon har gått. Här återfinns bl.a. den redan konstaterade motivlik- heten med *Gertrud* : motsatsen mellan "verket" och kärleken. Genom perspektivväxlingen blir det emellertid inte Lydia som "kräver", utan Arvid som inte vill ge.

Om Lydia vet vi, i korthet, följande : hon är ung, mycket förälskad och drömmer vagt om bröllop. Hon är säker på att Arvid älskar henne, dvs att han inte bara är ute efter att förföra henne (94). Hon förstår sig dock inte riktigt på ho- nom och saknar öra för det han berättar om världen "därborta"

(101), men får av Arvid ett halvt förstrött löfte om att de ska försöka göra sig "en liten värld" för sig själva (102). Efter faderns död är hon tvungen att antingen gifta sig eller försörja sig själv. Arvids brev efter faderns begravning (125) förstår hon inte riktigt. Hon hade ju lovat att vänta! Detta brev innehåller inte bara en förklaring till Arvids hållning - det tillbakavisar också hennes väntan. Hon törs inte bli hans "lilla älskade i hemlighet" (och behåller därigenom antagligen hans aktning), därför att hon inte kan göra sig fri från hoppet och väntan på ett äktenskap : hon inser att just denna väntan skulle bli en "börda" för Arvid (131).

Att hon sedan gifter sig med Roslin är för Arvid en stor besvikelse. Själv blir han av Dagmar narrad in i äktenskapet och han känner sig i själva verket lurad på sina framtidsdrömmar. I en stämning av desillusion överväger han en liten kärlekshistoria : "Varför skulle inte också jag en gång i mitt fattiga liv kunna tillåta mig en liten kärlekshistoria ?... Varför skulle jag inte då nöja mig med det, som tycks ligga inom räckhåll ?" (171f). I den stämningen möter han Lydia igen.

Hans splittrade attityd fungerar alltså : "Älskar jag henne ännu - kan jag älska henne nu, då hon givit sig åt en främmande man ? Eller kanske åt flera---" (180). Det visar sig att han kan det. Denna gång törs hon bli hans "älskade i hemlighet" och han älskar henne intensivt. Han överväger t.o.m. att skilja sig från Dagmar. Men finansiella och emotionella skäl hindrar honom och, eftersom Lydia inte heller kräver någon skilsmässa av honom för egen del, blir han så småningom ganska tränad i list och förställning gentemot Dagmar. Förhållandet präglas överhuvud-

taget av hemlighetsmakeri : ingen annan får veta om det och Lydia måste vara rädd om sitt rykte.

Lydia har vid denna tidpunkt gjort sig jämförelsevis fri från sin man; denne har fått avstå från villkoret att hon skulle bo hos honom tre månader varje år (190f). Hon vill försöka bli sig själv igen, tycker att hon har tappat bort sitt eget jag när hon gifte sig. Hon vill inte att Arvid söker skilsmässa för hennes skull : "Jag vill lika lite nu som då bli en börda för dig" (191). Hennes fruktan att förhållandet blir besvärligt för Arvid kommer än en gång tillbaka, när han berättar för henne att han ska resa bort till sin far : "När du kommer hem igen, har du din hustru och dina barn med dig. Och du har ditt arbete, och dina vänner och kamrater, en hel värld, som är stängd för mig. Och det kommer dendag, då jag blir till mera besvär än glädje för dig" (209). I en stämning av övergivenhet och svartsjuka och maktlöshet ger hon sig åt Kaj Lidner.

Arvids känslor ställs på ett svårt prov när Lydia bekänner att hon har "tillhört en annan man" (219) medan han var borta. Han grips av besvikelse och förakt - men han kan inte tänka sig "att aldrig mera få vara hos henne" (220). Han klamrar sig fast vid tanken att hon gjort det av svartsjuka, alltså av kärlek (221) och han ämnar förlåta henne. Men hon accepterar inte denna förlåtelse, hon känner föraktet i den; det blir en smärtsam uppgörelse i ett flertal brev och några hemska månader utan henne sedan. Nu erfär han vad Lydia betyder för honom; han överväger t.o.m. självmord. Det är emellertid Kaj Lidner som tar livet av sig, samma julafton som Arvid och Lydia försonar sig.

Förhållandet fortsätts därefter som förut : i hemlighet. Efter Kajs död är Lydia förändrad : hon har liksom blivit

lugnare, och "hängiven och öm som aldrig förr. Han älskade henne mer än någonsin och trodde sig vara älskad" (234). Men han litar inte längre på henne och efter historien med Kaj tänker han inte mer på att skilja sig för hennes skull. Åren går. Arvid lever sitt dubbelliv, och Lydia ämnar inte gifta sig på nytt. 1911 blir ett framgångsrikt år för honom : "Han hade med ens blivit ett 'namn'. Inte något stort namn; men en penna med en intelligens som man räknade med" (240).

Vid fyllda 37 år har han alltså börjat uppnå sin ungdoms ambition : att få ett namn i sitt folks historia (115). Men då bryter hans äktenskap samman : Dagmar får veta att han har en älskarinna. Hon vill emellertid inte skiljas.

Han och Lydia träffas inte så ofta numera; hon tycker det blir allt svårare att hålla förhållandet hemligt : "'Ju mer min lilla flicka växer upp, ju mer känner jag hur rädd jag måste vara om mitt rykte för hennes skull. Och du har ditt, som binder dig. Låt oss se tiden an - låt tiden gå'... Och han lät tiden gå, och den gick" (246).

När det blir allt besvärligare med Dagmar, besluter han sig för att resa bort - med eller utan Lydia (247). Innan han hinner be henne följa med upptäcker han dock att hon haft en ny älskare - och sista uppgörelsen mellan dem blir slutet på förhållandet. När hon nu talar om ett äktenskap, avvisar han henne, och de säger adjö. Han reser utomlands som tidningens resekorrespondent. Och han har trots allt en känsla av befrielse : länge har han varit "instängd i Venusberget", men vägen är kanske fortfarande öppen till en "större värld" (256).

Kort sagt : Arvids kärleksuppfattning är orsaken till att han kräver Lydia helt för sig själv. Hans misstänksamhet och

hans ärelystnad förhindrar emellertid att han gör sig fri för hennes skull. Hon kräver det inte heller, kommer inte tillbaka till det förrän deras förhållande är så gott som slut. Och då säger Arvid : "/-/ tycker du verkligen själv att det här ögonblicket är det rätta att tala om giftermål -...?" (253). Här återanknyts till situationen femton år tidigare, och hon inser till sist att hon inte har något att vänta sig av honom : "Ja, då har jag ju intet att spara mig för" (253).

Vad jag förhoppningsvis klargjort är att Arvids bild av Lydia är en färgad bild. Söderberg har emellertid inte försökt dölja detta, han har tvärtom betonat dubbelheten i Arvids kärleksuppfattning (och därigenom indirekt kritiserat den). Holmbäck har enligt min åsikt utgått för mycket från Arvids syn på saken. Huvudpersonerna har därigenom i hans framställning blivit ganska ointressanta. Förenklat uttryckt : den gode Arvid drabbas av sin kärlek till den onda Lydia. Jag tror att det i Söderbergs roman ges en mycket mera nyanserad bild av dessa två människor, som *båda* brottas med kärlekens krav - och förlorar.

LITTERATUR

- Bergman, Bo, 1951, *Hjalmar Söderberg*, 2:a uppl., Stockholm, (Svenska Akademiens minnesteckningar) s.166.
- Brandell, Gunnar, 1974, *Svensk litteraturhistoria*, I, Stockholm. s.32.
- Holmbäck, Bure, 1969, *Det lekfulla allvaret. En Hjalmar Söderbergstudie*, Stockholm.
- Linder, Erik Hjalmar, 1965, *Ny illustrerad svensk litteraturhistoria. Fem decennier av nittonhundratalet*, I, Stockholm. s.50.
- Rein, Sten, 1962, *Hjalmar Söderbergs Gertrud. Studier kring ett kärleksdrama*. Stockholm.
- Sundström, Gun-Britt, 1972, Bakgrund/till artikeln/"Ur För Lydia", *Bonniers Litterära Magasin*, 41, 213.
- Söderberg, Hjalmar, (1906) 1969, *Gertrud. Skådespel i tre akter*, rev. uppl., i : Hjalmar Söderberg, II, Stockholm.
- Söderberg, Hjalmar, (1912) 1969, *Den allvarsamma leken. Roman*, i : Hjalmar Söderberg, II, Stockholm.
- Wizelius, Ingemar, 1945, "Den obefintliga kärleksromanen", *Dagens Nyheter*, 5.4.45.

SAMENVATTING

Hjalmar Söderbergs roman *Den allvarsamma leken*, 1912, heeft als hoofdmotief een langdurige en ongelukkige liefdesverhouding.

De vrouwelijke hoofdpersoon, Lydia, staat in de literatuurgeschiedenis veelal te boek als een zogenaamde 'fatale vrouw' : een mannenverslindster die ongeluk brengt over haar minnaars. Deze negatieve waardering van Lydia is volgens dit artikel o.a. te wijten aan het al te kritiekloos overnemen van de visie van de mannelijke hoofdpersoon op Lydia bij de interpretatie van de roman. Het artikel bestrijdt een dergelijke interpretatie door in te gaan op Söderbergs behandeling van het erotische thema en toont aan dat zijn keuze van invalshoek - het verhaal wordt vrijwel geheel vanuit het perspectief van de mannelijke hoofdpersoon Arvid verteld - juist aanleiding geeft tot een kritische beschouwing van Arvids visie op Lydia.

Een onderzoek naar de opvattingen van Arvid die ten grondslag liggen aan deze visie wil een aanzet geven tot een herwaardering van de beide hoofdpersonen uit Söderbergs roman.